

Przegląd Prawno-Ekonomiczny

REVIEW OF LAW, BUSINESS & ECONOMICS

styczeń-luty-marzec

Nr 46
(1/2019)

WYDZIAŁ ZAMIEJSKOWY
PRAWA I NAUK
O SPOŁECZEŃSTWIE | **KUL**

WYDAWCA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II | Wydział Zamiejscowy Prawa i Nauk o Społeczeństwie
w Stalowej Woli

ADRES REDAKCJI

Redakcja „Przeglądu Prawno-Ekonomicznego” | 37-450 Stalowa Wola, ul. Ofiar Katynia 6a |
e-mail: ppe@kul.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

dr Artur Lis – redaktor naczelny (editor-in-chief) | dr David W. Lutz (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | dr Dariusz Żak – zastępcy redaktora naczelnego (associate editors) | dr hab. Grzegorz Wolak – sekretarz redakcji (administrative editor) | dr hab. Piotr T. Nowakowski – redaktor ds. międzynarodowych (international editor) | dr hab. Filip Ciepły, dr Isaac Desta (Holy Cross College w Notre Dame, USA), dr Dorota Tokarska, dr Dominik Tyrawa, dr Timothy Wright (Holy Cross College w Notre Dame, USA) – redaktorzy tematyczni (subject editors) | dr Piotr Pomorski – redaktor statystyczny (statistical editor) | mgr Agnieszka Lis – redaktor językowy polskojęzyczny (Polish-language editor) | mgr Tomasz Deptuła (USA) – redaktor językowy anglojęzyczny (English-language editor) | prof. dr hab. Nikolaï Gołowaty (UKRAINA) – redaktor językowy rosyjskojęzyczny | dr Judyta Przyłuska-Schmitt – redaktor konsultant (consulting editor) | mgr Rafał Podlesny – redaktor techniczny (layout editor)

RADA NAUKOWA

ks. prof. dr hab. Antoni DĘBIŃSKI (Rektor KUL Lublin) | prof. dr hab. Thomas BURZYCKI (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | prof. dr hab. Wiktor CZEPUKO (Ukraina) | dr hab. Leszek CWIKAŁA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Czesław DEPTUŁA (KUL Lublin) | dr hab. Marzena DYJAKOWSKA (KUL Lublin) | abp. prof. dr hab. Andrzej DZIĘGA (Szczecin) | dr hab. Krzysztof GRZEGORCZYK (Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza w Sandomierzu) | nadkom. dr Dominik HRYSZKIEWICZ (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie) | prof. dr hab. Aleks JUDASZEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | prof. dr hab. Marian KOZACZKA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Andrzej KUCZUMOW (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Pantelis KYRMIZOGLU (Alexander TEI of Thessaloniki, Greece) | dr hab. Antoni MAGDOŃ (KUL Stalowa Wola) | ks. prof. dr hab. Henryk MISZTAŁ (KUL Lublin) | prof. dr hab. Wojciech NASIEROWSKI (University of New Brunswick) | prof. dr hab. Jurij PACZKOWSKI (Ukraina) | prof. dr hab. Pylyp PYLYPENKO (Ukraina) | prof. dr hab. Anton STASCH (European Akademy of Technology & Management, Oedheim Niemcy) | prof. dr hab. Tomasz WIELICKI (California State University, Fresno) | ks. dr hab. Krzysztof WARCHAŁOWSKI (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego)

RECENZENCI ZEWNĘTRZNI

dr hab. Leszek BIELECKI (Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach) | dr Walentyn GOŁOWCZENKO (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr hab. Mirosław KARPIUK (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr Barbara Lubas (Nadbużańska Szkoła Wyższa w Siemiatyczach) | prof. dr hab. Oleksander MEREŻKO (Ukraina) | dr Kiril MURAWIEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr Łukasz Jerzy PIKULA (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) | ks. dr hab. Tomasz RAKOCZY (Uniwersytet Zielonogórski) | dr hab. Krystyna ROSŁANOWSKA-PLICHCIŃSKA (Wyższa Szkoła Zarządzania i Ekologii w Warszawie) | dr hab. Piotr RYGUŁA (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) | dr hab. Romuald SZEREMIETIEW (Akademia Obrony Narodowej) | prof. dr hab. Jerzy Tomasz SZKUTNIK (Politechnika Częstochowska) | prof. dr hab. Dariusz SZPOPER (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr hab. Andrzej SZYMAŃSKI (Uniwersytet Opolski) | dr Agnieszka OGRODNIK-KALITA (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie)

DRUK I OPRAWA

VOLUMINA.PL DANIEL KRZANOWSKI | ul. Ks. Witolda 7-9, 71-063 Szczecin | tel. 91 812 09 08 |
e-mail: druk@volumina.pl

ISSN 1898-2166 | Nakład 300 egz.

Spis treści

Artykuły

KAROL BAJDA *Kryminologiczne oraz kryminalistyczne aspekty wybranych form współczesnej przestępczości zorganizowanej w Polsce* | 9

KAROL JUSZKA *Geneza instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego* | 25

DOROTA SEMKÓW *Fałsz materialny dokumentu. Aspekty prawne i kryminalistyczne* | 40

KAROLINA PAŁKA *Analiza odpowiedzialności karnej za mowę nienawiści w wybranych porządkach prawnych* | 55

JAN KLUZA *Postępowanie dowodowe w oparciu o art. 168a i art. 168b k.p.k. Uwagi na tle uchwały Sądu Najwyższego o sygn. I KZP 4/18 oraz wniosku Prokuratora Generalnego do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 6/18* | 68

ROBERT TALAGA *Prawo kuratora spadku do wynagrodzenia za czynności podejmowane przed sądem administracyjnym* | 84

DOMINIK TYRAWA *Model gospodarowania odpadami komunalnymi przez wspólnoty mieszkaniowe* | 108

KATARZYNA KOS *Czy sądy w Polsce mogą nie stosować prawa wtórnie niekonstytucyjnego?* | 132

ANDRZEJ MICHALIK *Kościelna osoba prawna jako założyciel spółdzielni socjalnej w wymiarze prawno finansowym* | 154

WOJCIECH GIEMZA *Znaczenie deklaracji interpretacyjnych w międzynarodowym prawie traktatów* | 179

KAMIL LEŚNIEWSKI *Kapelani na współczesnym polu walki. Wybrane zagadnienia statusu kapelana w świetle międzynarodowego prawa humanitarnego* | 213

MAGDALENA MICHALSKA *Koniec arbitrażu? Wokół wyroku TSUE – Slovakische Republik vs. Achmea BV (C-284/16)* | 228

MATEUSZ PALUCH *Organizacja służby zdrowia w Wojsku Polskim w latach 1918-1925* | 244

TOMASZ FRANC *Kilka uwag o ochronie zwierząt wykorzystywanych w cyrkach* | 254

ŁUKASZ CHYLA *Kilka uwag odnośnie do europejskiej reformy obowiązków prospektowych* | 273

ZBIGNIEW KLIMIUK *Uwarunkowania rozwoju handlu zagranicznego Polski w latach 50. i 60. XX w. Próba realizacji strategii intensywnego i selektywnego rozwoju* | 296

KAROL SKOREK *Teoria kosztów komparatywnych – ujęcie krytyczne* | 328

ZBIGNIEW KLIMIUK *Handel i kooperacja przemysłowa RFN z krajami bloku komunistycznego do 1970 r. na tle ekspansji zachodnioniemieckich inwestycji bezpośrednich po II wojnie światowej* | 339

Glosa

GRZEGORZ WOLAK *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2018r., III CZP 115/17* | 377

SŁAWOMIR ZWOLAK *Glosa do wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z 3 października 2017 r., II SA/Kr 784/17* | 399

Sprawozdanie

ARTUR LIS *Ustawa o ustanowieniu Święta Chrztu Polski* | 409

PIOTR KRZYŻANOWSKI *Sprawozdanie z konferencji naukowej: XXIII Zjazd Katedr Teorii i Filozofii Prawa „Państwo – społeczeństwo – kultura: formalne i nieformalne źródła prawa”* | 419

Tekst źródłowy

ARTUR LIS *Testament Dzierżka z ok. 1190 roku* | 422

Contents

Articles

KAROL BAJDA *Criminological and Forensic Aspects of Selected Forms of Contemporary Organized Crime in Poland* | 9

KAROL JUSZKA *Genesis of institution of the conditional discontinuation of criminal proceedings* | 25

DOROTA SEMKÓW *Material Falsity of the Document. Legal and forensic aspects* | 40

KAROLINA PALKA *The analysis of the hate speech laws in the selected countries* | 55

JAN KLUZA *Evidence proceedings based on art. 168a and art. 168b code of criminal proceeding. Comments on the resolution of the Supreme Court, IKZP 4/18 and the application of the General Prosecutor to the Constitutional Tribunal in case K 6/18* | 68

ROBERT TALAGA *The right to remuneration of curator of the estate for actions taken before the administrative court* | 84

DOMINIK TYRAWA *Model for the management of waste by the community housing* | 108

KATARZYNA KOS *Are the Polish Courts Able Not to Apply the Secondary Unconstitutional Law?* | 132

ANDRZEJ MICHALIK *Church legal person as a founder of social cooperative in financial aspect* | 154

WOJCIECH GIEMZA *The Meaning of Interpretative Declarations in the International Law of Treaties* | 179

KAMIL LEŚNIEWSKI *Chaplains on the modern battlefield. Selected issues of chaplain's status in the light of international humanitarian law* | 213

MAGDALENA MICHALSKA *The end of arbitration? Reflections on the CJEU's judgment – Slowakische Republik vs. Achmea BV (C-284/16)* | 228

MATEUSZ PALUCH *Organization of the health service in the Polish Army in years 1918-1925* | 244

TOMASZ FRANC *Some comments on the protections for circus animals* | 254

ŁUKASZ CHYLA *Some Remarks on the European Reform of Prospectus Law* | 273

ZBIGNIEW KLIMIUK *Conditions of the development of foreign trade in Poland in the 1950s and 1960s. An attempt at implement the strategy of intensive and selective development* | 296

KAROL SKOREK *Theory of comparative costs – critical approach* | 328

ZBIGNIEW KLIMIUK *The trade exchange and industrial cooperation of the Federal Republic of Germany with the communist bloc states until 1970 at the background of the expansion of the country's foreign direct investments after the World War II* | 339

Gloss

GRZEGORZ WOLAK *Gloss to the decision of the Supreme Court of 19 October 2018, III CZP 115/17* | 377

SŁAWOMIR ZWOLAK *Gloss to the judgment of the Provincial Administrative Court in Krakow of 3 October 2017, file ref. II SA / Kr 784/17* | 399

Report

ARTUR LIS *Act on the establishment of the Baptism Day of Poland* | 409

PIOTR KRZYŻANOWSKI *Report on the Scientific Conference: XXIII Convention of Cathedrals of the Theory and Philosophy of the Law «State-society-culture: formal and informal sources of law»* | 419

Source text

ARTUR LIS *Testament of Dzierżek from around 1190* | 422

Dorota Semków

Falsz materialny dokumentu. Aspekty prawne i kryminalistyczne

Material Falsity of the Document. Legal and forensic aspects

Wprowadzenie

Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów skatalogowane zostały w rozdziale XXXIV (art. 270-277) obowiązującego obecnie Kodeksu Karnego¹ (dalej jako K.k.). Przedmiot rozważań niniejszego opracowania stanowi jedno z najczęściej popełnianych przestępstw przeciwko dokumentom, które stypizowane zostało w art. 270 § 1, który przewiduje odpowiedzialność karną za trzy odmiany zabronionego zachowania: podrobienie dokumentu w celu użycia go za autentyczny, przerobienie dokumentu w celu użycia go za autentyczny oraz użycie podrobionego bądź przerobionego dokumentu jako autentycznego. Należy również wskazać na powszechny charakter przestępstw z art. 270 § 1, bowiem ich sprawcą może być każdy² oraz na sankcję karną, jaką ustawodawca przewidział za wyżej wymienione formy czynu zabronionego, za który- grozi kara grzywny, kara ograniczenia wolności bądź kara pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Zarówno wcześniej obowiązująca ustawa karna z 1969 r. (w art. 265), jak również Kodeks karny z 1997 r., a także komentatorzy, doktryna prawa karnego, judykatura oraz kryminaliści wyodrębniają dwie formy tzw. fałszerstwa materialnego dokumentu. Pierwszą z nich stanowi podrobienie, zaś drugą – przerobienie dokumentu. Jak już wspomniano, obie formy nazywane są materialnym

¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks karny, tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 2077 z późn. zm.

² O powszechnym charakterze przestępstw fałszerstwa dokumentów świadczą przykłady wymienione w publikacji: E. Gruza, M. Goc, *Genialny fałszerz czy bezradny ekspert*, [w:] Z. Kegel, R. Cieśla (red.), *Znaczenie aktualnych metod badań dokumentów w dowodzeniu sądowym. Materiały z XIV Wrocławskiego Sympozjum Badań Pisma*, Wrocław 2010., Wrocław 2012, s. 85.

fałszerstwem dokumentu³, bowiem sprawca wymienionych czynów przestępczych oddziałuje na materię dokumentu lub na inną materię w celu nadania jej pozoru autentycznego dokumentu⁴. Z. Kukuła podkreśla, iż w przypadku przestępstwa z art. 270 § 1 K.k. karalne zachowanie sprawcy zostało skierowane w materialną – zewnętrzną stronę dokumentu, bowiem sprawca w sposób fizyczny oddziałuje na dokument, tworząc nowy, podobny lub – ingerując w jego zapis – zmienia treść dotychczasowego dokumentu⁵. Przyjęte w doktrynie oraz literaturze przedmiotu pojęcie fałszu materialnego, znajduje uzasadnienie w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w opinii którego art. 270 § 1 K.k. przewiduje dwie postaci fałszowania dokumentów - podrobienie i przerobienie. Dokument jest podrobiony wówczas, gdy nie pochodzi od tej osoby, w imieniu której został sporządzony, zaś przerobiony jest wówczas, gdy osoba nieupoważniona zmienia dokument autentyczny, nadaje mu inną treść od autentycznej⁶. Szczegółowa analiza wskazanych przestępstw zostanie przedstawiona w dalszej części artykułu w oparciu o wybrane orzecznictwo Sądu Najwyższego.

Aby fałszerstwo mogło być uznane za przestępstwo, musi dotyczyć dokumentu zgodnie z definicją przyjętą w art. 115 § 14 K.k. Sformułowana

---

³ H. Kołecki, *Pojęcie dokumentu sfałszowanego i fałszywego w Polsce i w krajach Unii Europejskiej*, [w:] H. Kołecki (red.), *Techniczno kryminalistyczne badania autentyczności dokumentów publicznych: materiały z I Konferencji, Poznań, 27-28 listopada 1997*, Poznań 2002, s. 189, W. Wróbel, T. Sroka, *Komentarz do art. 270 Kodeksu karnego*, [w:] W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Część II Komentarz do art. art. 212-277d*, 2017, s. 695.

⁴ J. Piórkowska, *Komentarz do art. 270 Kodeksu karnego*, [w:] T. Bojarski (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, 2016, s. 812.

⁵ Z. Kukuła, *Przestępstwa przeciwko dokumentom w obrocie gospodarczym. Zbiór orzeczeń Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych*, Warszawa 2013, s. 14.

⁶ Wyrok SN z dnia 27 listopada 2000r. sygn. III KKN 233/98, LEX nr 51125. Ponadto wyróżnia się fałsz intelektualny dokumentu. Istota tego przestępstwa wyraża się w poświadczeniu przez określone podmioty nieprawdy co do okoliczności mającej znaczenie prawne. Jak podkreśla J. Piórkowska-Flieger, w tym przypadku sprawca również oddziałuje na materię dokumentu, jednakże najistotniejsze znaczenie posiada tu element intelektualny, a więc dotyczący zawartości treściowej dokumentu. Zależnie od sposobu wprowadzenia nieprawdy do dokumentu, wyróżnia się fałsz intelektualny bezpośredni (art. 271 K.k.) oraz fałsz intelektualny pośredni (art. 272 K.k.), J. Piórkowska-Flieger, *Fałsz dokumentu w polskim prawie karnym*, Kraków 2004, s. 18-19; Odębne zdanie prezentował W. M. Borowski, który analizując istotę fałszu intelektualnego stwierdził, iż ten rodzaj przestępstw nie wprowadza zmiany do strony materialnej dokumentu, który pod względem graficznym i całości składu fizycznego pozostaje nietknięty. Dokonując rozróżnienia na fałsz materialny i intelektualny, autor wywodu podkreślił, iż kłamstwo – w przypadku pierwszego z wymienionych jest zjawiskiem wtórnym, następującym już po sporządzeniu dokumentu, zaś w przypadku fałszu intelektualnego jest zjawiskiem pierwotnym które poprzedza jego materialne wykończenie, Zob. szerzej: W. M., Borowski, *Zasady prawa karnego. T.II, część specjalna. Przestępstwa przeciwko religii, państwu, władzy państwowej i porządkowi publiczno-społecznemu*, Warszawa 1923, s. 587 i n.

przez ustawodawcę definicja zakłada, iż dokumentem jest każdy przedmiot lub inny zapisany nośnik informacji, z którym jest związane określone prawo, albo który ze względu na zawartą w nim treść stanowi dowód prawa, stosunku prawnego lub okoliczności mającej znaczenie prawne. W powyższym kontekście, w literaturze przedmiotu wskazuje się, iż na konstrukcję dokumentu składają się trzy elementy: nośnik (np. papier, dysk lub inny rodzaj nośnika); informacja, którą zawiera dokument; oraz znaczenie prawne takiej informacji inaczej nazywane doniosłością prawną. Należy przy tym podkreślić, iż dokument musi charakteryzować się odpowiednim poziomem trwałości, tak aby zawarta w nim treść możliwa była do odczytania również po upływie pewnego czasu⁷.

Do dokumentów najczęściej fałszowanych, tj. podrabianych i przerabianych należą: dokumenty tożsamości (dowody osobiste, paszporty); prawa jazdy; dyplomy ukończenia szkół i uczelni różnych typów; świadectwa uzyskania kwalifikacji zawodowych; dokumenty związane z posiadaniem lub obrotem pojazdami (dowody rejestracyjne, dowody odpraw celnych, dowody ubezpieczenia); dokumenty zakupu i obrotu towarami (faktury zakupu, świadectwa pochodzenia towaru, listy przewozowe, dokumenty transportu międzynarodowego); recepty lekarskie (fałszerstwa skierowane na uzyskanie leków psychotropowych); karty płatnicze; umowy cywilno-prawne; zaświadczenia, m.in. z zakładów ubezpieczeń społecznych i urzędów skarbowych; akty notarialne i wszelkiego rodzaju poświadczenia⁸.

Przedmiot ochrony art. 270 § 1 K.k.

Podnosi się, iż art. 270 § 1 K.k., w zakresie podrobienia lub przerobienia dokumentu w celu użycia go jako autentycznego, chroni kilka dóbr prawnych, które w sposób ścisły ze sobą korespondują.

Kwestią kluczową przedmiotu ochrony art. 270 § 1 K.k. jest dobro prawne ogólnej natury, jakim jest wiarygodność dokumentu⁹. Pojęcie to obejmuje zarówno

---

⁷ Zob. szerzej: J. Błachut, *Dokument jako przedmiot ochrony prawno karnej*, Warszawa 2011, s. 30-45, 114-117; Z. Kukuła, *Przestępstwa przeciwko ...*, s. 14.

⁸ M. Nowicki, M. Kamiński, *Sposoby i techniki fałszownia dokumentów na podstawie ujawnionego środka fałszerskiego*, [w:] H. Kolecki (red.), *Technicznokryminalistyczne badania autentyczności dokumentów publicznych: materiały 5 Konferencji, Poznań, 29-30 września 2005r.*, Poznań 2006, s. 68-69.

⁹ Postanowienie SN z dnia 24 maja 2011 r., sygn. II KK 13/11, LEX nr 847132.

autentyczność (oryginalności), jak i prawdziwość treści dokumentu¹⁰. Wiarygodność dokumentu, co oczywiste jest jednym z warunków prawidłowego obrotu prawnego, dlatego również przywołany art. 270 § 1 K.k. chroni także pośrednio pewność obrotu prawnego¹¹, którego prawidłowe funkcjonowanie wymaga sprawności i bezpieczeństwa. Należy w tym miejscu podkreślić - zgodnie z ugruntowanym w doktrynie i orzecznictwie stanowiskiem, iż bezpieczeństwo obrotu prawnego oznacza konieczność zapewnienia mu pewności i wiarygodności poprzez dbałość o zaufanie do dokumentu jako formalnego sposobu stwierdzenia prawa, stosunku prawnego lub okoliczności mogącej mieć znaczenie prawne. Z tego powodu dokument korzysta z ochrony wielu dziedzin prawa, w tym z ochrony prawnokarnej, przy czym ustawa karna posługuje się jednolitym pojęciem dokumentu – nie dokonując podziału na dokumenty prywatne (wystawione przez osoby prywatne) oraz dokumenty publiczne (wystawione przez instytucje publiczne)¹². Oznacza to, iż dokumenty podlegają jednakowej ochronie, niezależnie od tego z jakiego źródła pochodzą (publiczne, prywatne, krajowe czy zagraniczne)¹³.

Wiarygodność dokumentu jest ściśle związana z jego znaczeniem dowodowym. Dokument bowiem zgodnie z art. 115 § 14 K.k. stanowi dowód łączącego się z nim uprawnienia, albo ze względu na swoją treść jest dowodem prawa, stosunku prawnego lub okoliczności mającej znaczenie prawne. W związku z powyższym w judykaturze wskazuje się, iż dobrem chronionym przez art. 270 § 1 K.k. jest również znaczenie dowodowe dokumentu¹⁴.

Funkcje dokumentu

Rozważania dotyczące istoty dóbr chronionych przez art. 270 § 1 K.k. w sposób ścisły korespondują z katalogiem funkcji, jakie spełnia dokument. W literaturze przedmiotu wskazuje się następujące funkcje: dowodową (dokument ma potwierdzać określone fakty i zdarzenia); zabezpieczająca określone prawa lub

---

¹⁰ Wyrok SA w Łodzi z 25.07.2013 r., sygn. II AKa 98/13, LEX nr 1356557, zob. szerzej: J. Piórkowska - Flieger, *Falsz dokumentu ...*, op. cit., str. 269 i n.

¹¹ Pośrednio, dlatego że dopiero użycie podrobionego lub przerobionego dokumentu narusza pewność obrotu.

¹² Wyrok SN z dnia 3 czerwca 1996r., sygn. II KKN 24/96, LEX, postanowienie SN z dnia 8 kwietnia 2002 r., sygn. IV KKN 421/98, LEX nr 53338.

¹³ J. Błachut, *Dokument jako ...*, s. 14.

¹⁴ Wyrok SA w Łodzi z dnia 25 lipca 2013r., sygn. II AKa 98/13, LEX nr 1356557, W. Wróbel, T. Sroka, *Komentarz do art. 270 ...*, s. 694.

obowiązki różnych podmiotów (rola ta wynika ze wskazanej wcześniej funkcji dowodowej); funkcję dokumentu jak elementu prawotwórczego; funkcję dokumentu jako nośnika treści (można uznać ją za funkcję subsydiarną, wynikającą z faktu, iż każdy dokument zawiera w sobie informację, każda zaś informacja stanowi wyraz określonej treści)¹⁵.

Należy jednak podkreślić, iż zaprezentowany powyżej katalog funkcji, jakie spełnia dokument nie jest jedynym funkcjonującym w literaturze przedmiotu. W opinii autora niniejszego opracowania, w kontekście funkcji jakie spełniają dokumenty warto przedstawić podział autorstwa H. Kołeckiego, który wskazuje na pięć funkcji, czy też roli, jakie spełnia dokument w punktu widzenia praktyki kryminalistycznej. Po pierwsze, dokument może być rozpatrywany jako obiekt przestępstwa, lub inaczej jako przedmiot zamachu przestępczego, co oznacza, iż zamach skierowany jest przeciwko jego autentyczności. Po drugie, w kontekście nauki kryminalistyki dokument stanowi „narzędzie” przestępstwa. Może być on bowiem wykorzystany jako środek lub sposób popełnienia wielu przestępstw, w tym przede wszystkim gospodarczych. Dokument pełni ponadto rolę dowodu popełnienia przestępstwa – mogą to być dokumenty znalezione przy osobie, które mogą dowodzić, iż uprawia ona działalność przestępczą, zaś w późniejszym procesie mogą być wykorzystane jako środki dowodowe. Dokument może być również traktowany jako środek maskowania (kamuflowania, zatajania) przestępstwa, dotyczy to np. sytuacji, w której wystawiona została faktura na dowód sprzedaży (fikcyjnej) w kraju w celu zamaskowania przemytniczego pochodzenia danego towaru. Piątą i zarazem ostatnią funkcją jaką przypisuje się dokumentowi w praktyce kryminalistycznej jest jego rola jako środka (podstawy) identyfikacji wykonawcy (producenta). Oznacza to, iż na podstawie obrazu pisma ręcznego lub maszynowego można ustalić, że dana faktura została sporządzona przez kupującego a nie sprzedającego¹⁶.

---

¹⁵ J. Błachut, *Dokument jako ...*, s. 11-12.

¹⁶ H. Kołecki, *Technicznokryminalistyczne badania autentyczności dokumentów publicznych*, Poznań 2002, s. 32, zob. szerzej na temat badań pisma ręcznego: M. Goc, *Współczesny model ekspertyzy pismoznawczej. Wykorzystanie nowych metod i technik badawczych*, Warszawa-Szczecin 2016, M. Goc, K. Łuszczuk, A. Łuszczuk, T. Tomaszewski, *Programy komputerowe jako narzędzie wspomagające ekspertyzę pisma ręcznego*, „Problemy Kryminalistyki” 2016, nr 4(294), s. 13-27, M. Goc M., *Badania podpisów w kryminalistycznej ekspertyzie pismoznawczej - wybrane zagadnienia metodyczne*, „Problemy Kryminalistyki” 2009, nr 263, E. Gruza, *Opinia a „opinia” czyli kilka uwag na temat sprzeczności między opiniami ekspertów pisma ręcznego*, [w:] Z. Kegel (red.), *Logiczne podstawy opiniowania ekspertyz dokumentów a praktyka: materiały XI Wrocławskiego Sympozjum Badań Pisma*, Wrocław, 16-18 czerwca 2004, Wrocław 2006.

Formy fałszerstwa materialnego dokumentu

Podrobienie dokumentu

Na wstępie należy odnieść się do tezy Sądu Najwyższego, zgodnie z którą dla przypisania przestępstwa z art. 270 § 1 k.k., polegającego na podrobieniu dokumentu, podkreślić należy, iż podrobienie dokumentu ma miejsce jedynie wówczas, gdy dokument ten nie pochodzi od osoby, w imieniu której został sporządzony¹⁷, to znaczy gdy zostaje wytworzony przez osobę nieupoważnioną do jego wystawienia. Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż podpisanie innej osoby jej nazwiskiem na dokumencie mającym znaczenie prawne, nawet za jej zgodą, stanowi przestępstwo z 270 § 1 K.k.¹⁸. Dla bytu tego przestępstwa jest przy tym obojętne, czy ktoś poniósł przez to szkodę, czy też nie¹⁹. Ponadto jak stwierdził Sąd Najwyższy w swym Postanowieniu z dnia 21 czerwca 2007r., uwzględniając fakt, iż przepis art. 270 § 1 K.k. chroni dobro powszechne, nie zaś dobro indywidualne jakim jest wiarygodność dokumentów, a w konsekwencji również pewność obrotu prawnego, dla wyczerpania znamion czynu zabronionego nie ma przy tym znaczenia, czy działanie zostało podjęte na szkodę, czy w interesie osoby będącej rzekomym wystawcą, w tym również to, czy osoba ta wyraziła zgodę na podrobienie jej podpisu pod dokumentem²⁰.

Można zatem uznać, iż kwestię kluczową w istocie podrobienia dokumentu stanowi sporządzenia takiego zapisu informacji, któremu nadaje się pozory autentyczności, w szczególności zaś tego, że pochodzi od określonego wystawcy. W związku z powyższym, ma miejsce sytuacja, w której następuje stworzenie dokumentu polegające na zachowaniu pozorów tego, że pochodzi on od uprawnionego podmiotu, a więc tzw. fałszyfikatu, czy imitacji dokumentu autentycznego²¹.

Reasumując zatem dotychczas przedstawione informacje, należy stwierdzić, iż przez podrobienie dokumentu rozumie się opracowanie przedmiotu (pisma, druku itp.), który ma imitować dokument autentyczny. Należy ponadto uwzględnić tezę, zgodnie z którą, podrobienie może dotyczyć także nieistniejących części autentycznego dokumentu, np. dopisanie treści, której autentyczny dokument nie

¹⁷ Wyrok SN z dnia 21 listopada 2000 r., sygn. III KKN 233/98, LEX nr 51112.

¹⁸ Wyrok SN z dnia 25 października 1979 r., sygn. II KR 10/79, OSNPG 1980 nr 11, poz. 1, LEX nr 17224.

¹⁹ Wyrok SN z dnia 9 września 2002 r., sygn. V KKN 29/01, LEX nr 55220.

²⁰ Postanowienie SN z 21.06.2007 r., sygn. III KK 122/07, LEX nr 310185, A. Lach, *Komentarz do art.270 Kodeksu karnego*, [w:] V. Konarska-Wrzošek (red.), *Kodeks Karny. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 1148.

²¹ Wyrok SN z dnia 24.10.2013 r., sygn. III KK 373/13, LEX nr 1386041.

zawiera²². Oznacza to, iż sprawca może sporządzić dokument w którym mowa w całości albo uzupełnić dany przedmiot lub inny nośnik o pewien element lub elementy, które powodują, że z danym przedmiotem lub innym nośnikiem wiąże się określone prawo albo ich treść ma znaczenie prawne. Wprowadzony przez sprawcę element lub elementy przesądzają o tym, że konkretnemu przedmiotowi albo innemu zapisanemu nośnikowi informacji nadawany jest pozór autentycznego dokumentu. Takim elementem może być określony tekst, podpis, odbity znak pieczęci. Możliwe jest więc podrobienie dokumentu np. przez sporządzenie całego tekstu dokumentu lub przez uzupełnienie zapisu treści o dodatkowy fragment²³.

W korespondencji do powyższego, warto zaznaczyć, iż komentatorzy Kodeksu karnego z 1997 r. wyrażają opinię, w myśl której podrobienie dokumentu stanowi zamach na jego autentyczność, sprawca bowiem – o czym była mowa powyżej – sporządza dokument przy zachowaniu pozorów, że pochodzi on od innej osoby. W sytuacji dokonania wskazanych we wcześniejszym akapicie czynności, można również uznać, iż podrobienie dokumentu polega na działaniu sprawcy powodującym, że z danym przedmiotem lub innym zapisanym nośnikiem informacji związane jest określone prawo albo że ze względu na zawartą w nim treść stanowi on dowód prawa, stosunku prawnego lub okoliczności mającej znaczenie prawne²⁴.

W judykaturze zauważalny jest również pogląd, zgodnie z którym dokument mogą tworzyć dwie lub więcej osób, z których tylko jedna wpływa na nadanie mu treści nie odpowiadającej rzeczywistości lub zamiarom pozostałych współtwórców dokumentu. Poza tym, dokument może powstać poprzez wypełnienie przez jedną osobę gotowego druku oraz potwierdzenie zawartych w nim treści złożeniem podpisu przez drugą osobę i tylko działania osoby podpisującej dokument mogą doprowadzić do nadania mu treści niezgodnej z rzeczywistym stanem rzeczy. W opinii Sądu Najwyższego, nieuznanie tak powstających dokumentów za podrobione oznaczałoby, że zachowują one walor pełnowartościowego dowodu prawa, stosunku prawnego lub okoliczności mającej znaczenie

---

²² A. Marek, *Komentarz do art. 270 Kodeksu karnego*, [w:] Marek A. (red.), *Kodeks karny, Komentarz*, Warszawa 2010, s. 693.

²³ J. Piórkowska-Flieger, *Komentarz do art. 270 ...*, s. 813. W opinii E. Gruzy oraz M. Goca osoby fałszujące podpisy, muszą wykazywać w tym zakresie odpowiednie umiejętności, bowiem podrobienie czyjegoś podpisu w sposób taki, aby jak najwierniej odwzorowywał podpis oryginalny nie jest łatwe, zaś wielość cech grafizmu poddawanych analizie ekspertów z zakresu pisma ręcznego powinna zawsze wskazywać na cechy nieautentyczności, E. Gruza, M. Goc, *Genialny fałszerz ...*, s. 86.

²⁴ J. Piórkowska-Flieger, *Komentarz do art. 270 ...*, s. 813.

prawne, choć ich treść nie odpowiada temu, co miały stwierdzać te dokumenty. Sąd Najwyższy podkreślił tym samym kwestię podrabiania dokumentów sporządzonych na drukach przygotowanych do ich wypełnienia, takich jak polisa ubezpieczeniowa czy dowód wpłaty ubezpieczenia OC, podkreślając iż są one dokumentami w rozumieniu art. 115 § 14 K.k. Istotnym jest zatem fakt, iż charakteru dokumentu nie odbiera im to, że zostały sporządzone na drukach przygotowanych do wypełnienia ich określoną treścią. Jest to bowiem jedynie techniczne rozwiązanie, którego celem jest ułatwienie tworzenia dokumentu²⁵.

Nie sposób, w kontekście przestępstw z art. 270 § 1 K.k. pominąć wyroku, w którym Sąd Najwyższy podniósł, iż bez znaczenia pozostaje czy podrobiony został oryginał dokumentu, jego kopia, czy kserokopia, bowiem przestępstwo o którym mowa w art. 270 § 1 K.k. skierowane jest przeciwko wiarygodności dokumentu, która może zostać naruszona również w sytuacji, gdy w obrocie prawnym funkcjonować będzie kserokopia dokumentu nie odpowiadająca treści oryginalnego dokumentu lub stanowiąca jedyny dokument²⁶.

T. Luśnia usystematyzował fałszerstwo podrobienia dokumentu, dokonując jego podziału na dwie grupy. Do pierwszej zaliczył kopię autentycznego dokumentu bez ingerencji. Drugą grupę przestępstw stanowią te fałszerstwa, których istotą jest stworzenie dokumentu od podstaw, a tym samym całkowita imitacja wszystkich elementów lub fałszerstwa, których celem jest imitacja większości elementów z wykorzystaniem elementu autentycznego²⁷.

---

²⁵ Wyrok SN z dnia 11 marca 2004 r., sygn. III KK 336/03, LEX nr 109458.

²⁶ Wyrok SN z dnia 4 grudnia 2002 r., sygn. III KKN 370/00, LEX nr 74375, wyrok SN z dnia 28 października 2010, sygn. II Aka 242/10, LEX nr 677926.

²⁷ Autor przytoczonego w tekście podziału, podkreśla, iż współcześnie podrobieniu ulegają dokumenty w formie kart poliwęglanowych (np. dowód osobisty) i z rdzeniem papierowym (np. prawo jazdy). Drugą grupę najczęściej podrabianych dokumentów stanowią te o charakterze blankietowym (np. dowód rejestracyjny). W podrabianych dokumentach dane personalne nowego „właściciela”, mogą być fikcyjne, autentyczne lub należeć do innej osoby. Kwestia ta determinowana jest docelowym przeznaczeniem podrobionego dokumentu. Jak podkreśla T. Luśnia, w każdym z wyżej wspomnianych przypadków imitowane dokumenty upodabnia się do istniejących wzorców rodzajem użytego materiału, szata graficzna, jej barwą oraz wymiarami. Autor wskazuje, iż osoba dokonująca przestępstwa fałszerstwa, nie jest w stanie odtworzyć, lub skutecznie wszystkich elementów protekcyjnych i najczęściej koncentruje się wykonywaniu wiarygodnej imitacji jednego, najbardziej charakterystycznego elementu dla danego rodzaju dokumentu. Innym sposobem jest wstawienie (przeszczep) elementu oryginalnego, pochodzącego z dokumentu autentycznego, T. Luśnia, *Elementy uwiarygodniające w dokumentach sfalszowanych metodą podrobienia*, [w:] H. Kolecki, *Technicznokryminalistyczne badania autentyczności dokumentów publicznych: materiały 8 Konferencji Poznań 29-30 września 2011*, Poznań 2012, s. 17-18. W korespondencji z przytoczoną powyżej opinią, należy podkreślić, iż w efekcie postępu techniczno-technologicznego nastąpił powszechny dostęp do urządzeń wspomagających proces fałszowania dokumentów, co znacznie wpłynęło zarówno na liczbę przestępstw przeciwko wiarygodności dokumentów, jak

Przerobienie dokumentu

Drugim sposobem popełnienia przestępstwa z art. 270 § 1 K.k. jest przerobienie dokumentu. W opinii komentatorów obowiązującej ustawy karnej przerobieniem dokumentu jest wprowadzenie przez osobę nieuprawnioną zmian w oryginalnym dokumencie, nadanie mu innej treści niż pierwotna, np. przez dopisanie nowych treści²⁸. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 stycznia 2011 r.²⁹ stwierdza, iż „nie jest przerobieniem dokumentu nadanie mu innej treści przez osobę, od której ten dokument pochodzi. Dla realizacji znamion przestępstwa określonego w art. 270 § 1 k.k. nie ma bowiem znaczenia czy jego treść odpowiada stwierdzonemu w nim stanowi faktycznemu. Zachowanie takie nie realizuje także znamion czynu zabronionego określonego w art. 271 K.k.” Należy ponadto zauważyć, iż nie każde wprowadzenie zmiany do wystawionego dokumentu będzie stanowiło jego przerobienie w rozumieniu art. 270 § 1 K.k. Dla przykładu wprowadzenie poprawki sygnowanej parafą czy potwierdzenie odbioru są czynnościami powszechnie spotykanymi w obrocie prawnym³⁰. Podkreślić należy, iż art. 270 § 1 K.k. nie określa, na czym polega czyn przerobienia dokumentu. Przepisy K.k. wskazują jedynie, że sprawca dokonuje tego czynu w celu użycia dokumentu za autentyczny. Ustawodawca nie wyjaśnił również, jak duże znaczenie faktyczne i prawne musi mieć wprowadzona w dokumencie zmiana, ażeby czyn wypełniał znamiona fałszerstwa przerobienia dokumentu. Zarówno Sąd Najwyższy, jak również autorzy komentarzy do bieżącej ustawy karnej podkreślają, iż przerobieniem jest dokonywanie fizycznych zmian w istniejącym autentycznym dokumencie (wprowadzanie nowych fragmentów, usuwanie istniejących, zmiany zapisu np. przez wpisanie innej daty, przekreślenia, wywabienie określonych ustępów lub słów itp.), lecz tylko takich, które takiej przerobionej postaci nadają pozory autentyczności³¹. W efekcie wprowadzonych zmian dokument traci walor prawdziwości. W komentarzach do obowiązującego Kodeksu karnego, można również przeczytać opinię, zgodnie z którą za przerobienie dokumentu uznac należy także dokonanie takich zmian, w konsekwencji których dokument po

---

również na jakość podrabianych dokumentów. Zauważyć warto, iż w zlikwidowanych ośrodkach fałszujących dokumenty na szeroka skalę, niejednokrotnie organy ścigania ujawniały urządzenia o najwyższym poziomie zaawansowania technologicznego.

²⁸ A. Lach, *Komentarz do art.270 ...*, s. 1151.

²⁹ Sygn. IV KK 373/10, LEX nr 688706.

³⁰ A. Lach, *Komentarz do art.270 ...*, s. 1151.

³¹ M. Kalitowski, *Komentarz do art.270 Kodeksu karnego*, [w:] O. Górniok (red.), *Kodeks karny, komentarz*, Warszawa 2006, wyrok SN z 3 kwietnia 1998 r., sygn. III KKN 289/97, OSNKW 1998, nr 5-6, poz. 28, LEX nr 33012, J. Piórkowska-Flieger, *Glosa do wyroku SN z dnia 3 kwietnia 1998 r., III KKN 289/97*, OSP 1998/11/199.

przerobieniu swą treścią odpowiada rzeczywistości. Przykład tego typu zmian może stanowić przerobienie błędnie wpisanego nazwiska na nazwisko o właściwym brzmieniu³². Zgodnie z Uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2005r.³³, przerobienie dokumentu (podobnie jak jego podrobienie) musi być dokonane przez sprawcę w celu użycia dokumentu za autentyczny, co jest realizowane także wtedy, gdy celem działania sprawcy jest użycie dokumentu nie przez niego samego, lecz przez inną osobę.

J. Piórkowska-Flieger podkreśla, że w niektórych sytuacjach czynności mające stanowić przerobienie dokumentu a które wykonane zostały przez sprawcę w sposób niefachowy, mogą zostać zakwalifikowane jako karalne usiłowanie nieudolne dokonania przestępstwa z art. 270 K.k, np. w przypadku, gdy ktoś chcąc usunąć z dokumentu pewien fragment wywabia go, ale stosuje w tym celu nieodpowiednie do tego środki, w efekcie czego tekst jest nadal możliwy do odczytania. Nieudolne przerobienie dokumentu nie zawsze jednak może być zakwalifikowane jako karalne usiłowanie nieudolne, gdyż jest ono w ustawie karnej określone bardzo lakonicznie³⁴. Prymitywne fałszerstwa dokumentu mogą być zatem w opinii autorki wywodu, w zależności od konkretnej sytuacji, zakwalifikowane jako usiłowanie nieudolne dokonania przestępstwa z art. 270 § 1 K.k. (wcześniej art. 265 K.k.) lub jako dokonane przestępstwo przerobienia dokumentu³⁵.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zaprezentowano również pogląd, zgodnie z którym dla realizacji znamion przerobienia, podobnie jak w przypadku podrobienia dokumentu, nie ma znaczenia, czy jego treść odpowiada stwierdzonemu w nim stanowi faktycznemu. Okoliczność ta ma znaczenie tylko w przypadku przestępstwa tzw. fałszu intelektualnego³⁶.

Na gruncie analizowanego orzecznictwa SN, należy uznać, iż przerobienie dokumentu nie zawiera w sobie warunku trwałości lub nieusuwalności wprowadzonych w nim zmian. Trwałość lub nieusuwalność tych zmian zależą wyłącznie od zastosowanej przez sprawców, podczas przerobienia dokumentu, metody czy

---

³² M. Kalitowski, *Komentarz do art.270 Kodeksu karnego*, [w:], M. Filar (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2016r., s. 1481-1482.

³³ Sygn. I KZP 2/05, LEX nr 144130.

³⁴ Zob. art. 13 § 1 K.k.

³⁵ J. Piórkowska-Flieger, *Glosa do wyroku SN z dnia 3 kwietnia 1998 r., sygn. III KKN 289/97*. Odrebnę stanowisko w omawianej kwestii zajął Sąd Najwyższy, por. wyrok SN z 3 kwietnia 1998 r., sygn. III KKN 289/97, LEX nr 33012.

³⁶ Wyrok SN z dnia 27 listopada 2000 r., III KKN 233/98, LEX nr 51125; Wyrok SN z dnia 5 marca 2003 r., III KKN 165/01, LEX nr 77003; T. Razowski, *Komentarz do art.270 Kodeksu karnego*, [w:] J. Giezek (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, Warszawa 2014, s. 1016.

techniki. Jeżeli dla wprowadzenia w błąd innej osoby podczas procesu użycia dokumentu za autentyczny (w celu użycia za autentyczny lub użycie takiego dokumentu jako autentycznego), wystarczające jest przerobienie dokumentów w sposób nietrwały i łatwo usuwalny, to zrozumiacie, że sprawcy tylko takiego sposobu użyci i nie ma najmniejszych racji, by takie ich działanie uznać za niebędące „przerobieniem” i niepodlegające z tego powodu penalizacji³⁷.

Reasumując istotę przerabiania dokumentów, należy przytoczyć za H. Kołeckim tezę, zgodnie z którą ten rodzaj fałszerstwa dokumentów – w stosunku do ich podrobień – cechuje relatywnie mała skala. Podrabianie dokumentów, w tym przede wszystkim tych o charakterze publicznym, odbywa się dziś w skali *quasi-industrialnej*, natomiast ich przerabianie do jednostkowe przypadki³⁸.

Podsumowanie

Fałszerstwa dokumentów stały się w ostatnich latach istotnym problemem. Konkludując omawiane zagadnienie, należy podkreślić, iż stanowią one element wstępny, pozwalający na prowadzenie innych działalności o charakterze przestępczym, zaś rodzaj fałszowanych dokumentów ściśle koresponduje z celem działania sprawców, który w większości zdarzeń nastawiony jest na osiągnięcie korzyści majątkowych. Ramy niniejszego opracowania nie pozwalają na dokonanie szczegółowej analizy tego typu działań, ale ich przykład może stanowić, dynamicznie rozwijająca się w Polsce przestępczość o charakterze ekonomiczno-finansowym, w której dokumenty spełniają funkcję najistotniejszego narzędzia przestępstwa. Jak zauważa H. KołECKI, za pomocą tego narzędzia popełnić można kilkadziesiąt rodzajów przestępstw gospodarczych, bez uruchomienia jakiegokolwiek działalności produkcyjno-handlowo-usługowej. Czyny te powodują dla przeciętnego mieszkańca kraju starty Skarbu Państwa na niewyobrażalną skalę³⁹.

W związku z dającą się zauważyć wzrastającą liczbą przestępstw wymierzonych przeciwko dokumentom ochrona ich wiarygodności nabiera coraz większego znaczenia. O randze problemu stanowiącego pokłosie dokonanych art. 270 przestępstw stanowi fakt, iż w aktualnie obowiązującej ustawie karnej występują zarówno te przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów, które

³⁷ Postanowienie SN z dnia 19 marca 2003 r., sygn. III KKN 207/01, LEX nr 78408

³⁸ H. KołECKI, *Technicznokryminalistyczne badania ...*, s. 42.

³⁹ H. KołECKI, *wstęp*, [w:] H. KołECKI, *Technicznokryminalistyczne badania autentyczności dokumentów publicznych: materiały 6 Konferencji, Poznań 26-27 września 2007 r.*, Poznań 2009, s. 9.

penalizowane były również przepisami uprzednio obowiązującego Kodeksu karnego, jak również nowe formy tego typu czynów zabronionych.

W zakresie szeroko rozumianego przeciwdziałania tego typu przestępstwom, należy również wskazać na skuteczne formy zabezpieczenia dokumentów przed ich fałszerstwem oraz opracowanie szybkich, nieinwazyjnych metod służących weryfikacji ich autentyczności.

Niezwykle istotny elementem walki z przestępczością skierowaną przeciwko wiarygodności dokumentów stanowią również wysoce zaawansowane metody i techniki wykorzystywane przez biegłych podczas dokonywania ekspertyz pismoznawczych, które stanowią odpowiedź na szybko rozwijające się i bardziej wyrafinowane metody fałszerzy.

Bibliografia

Akty normatywne

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks karny, tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 2077 z późn. zm.

Orzecznictwo

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2005r., sygn. I KZP 2/05, LEX nr 144130.

Wyrok SN z dnia 25 października 1979 r., sygn. II KR 10/79, OSNPG 1980 nr 11, poz. 1, LEX nr 17224.

Wyrok SN z dnia 3 czerwca 1996r., sygn. II KKN 24/96, LEX.

Wyrok SN z dnia 3 kwietnia 1998 r., sygn. III KKN 289/97, OSNKW 1998, nr 5-6, poz. 28, LEX nr 33012.

Wyrok SN z dnia 21 listopada 2000 r., sygn. III KKN 233/98, LEX nr 5112.

Wyrok SN z dnia 27 listopada 2000r., sygn. III KKN 233/98, LEX nr 51125.

Wyrok SN z dnia 9 września 2002 r., sygn. V KKN 29/01, LEX nr 55220.

Wyrok SN z dnia 4 grudnia 2002 r., sygn. III KKN 370/00, LEX nr 74375.

Wyrok SN z dnia 5 marca 2003 r., III KKN 165/01, LEX nr 77003.

Wyrok SN z dnia 11 marca 2004 r., sygn. III KK 336/03, LEX nr 109458.

Wyrok SN z dnia 28 października 2010 r., sygn. II AKA 242/10, LEX nr 677926.

Wyrok SN z dnia 19 stycznia 2011r., sygn. IV KK 373/10, LEX nr 688706.

Wyrok SN z dnia 24 października 2013 r., sygn. III KK 373/13, LEX nr 1386041.

Postanowienie SN z dnia 8 kwietnia 2002 r., sygn. IV KKN 421/98, LEX nr 53338.

Postanowienie SN z dnia 19 marca 2003 r., sygn. III KKN 207/01, LEX nr 78408.

Postanowienie SN z 21.06.2007 r., sygn. III KK 122/07, LEX nr 310185.

Postanowienie SN z dnia 24 maja 2011 r., sygn. II KK 13/11, LEX nr 847132.

Wyrok SA w Łodzi z dnia 25 lipca 2013r., sygn. II AKA 98/13, LEX nr 1356557.

Literatura

- Błachut J., *Dokument jako przedmiot ochrony prawno karnej*, Warszawa 2011.
- Borowski W.M., *Zasady prawa karnego. T.II, część specjalna. Przepisy przeciwko religii, państwu, władzy państwowej i porządkowi publiczno-społecznemu*, Warszawa 1923.
- Goc M., *Badania podpisów w kryminalistycznej ekspertyzie pismoznawczej - wybrane zagadnienia metodyczne*, „Problemy Kryminalistyki” 2009, nr 263.
- Goc M., *Współczesny model ekspertyzy pismoznawczej. Wykorzystanie nowych metod i technik badawczych*, Warszawa-Szczecin 2016.
- Goc M., Łuszczuk K., Łuszczuk A., Tomaszewski T., *Programy komputerowe jako narzędzie wspomagające ekspertyzę pisma ręcznego*, „Problemy Kryminalistyki” 2016, nr 294(4).
- Gruza E., *Opinia a „opinia” czyli kilka uwag na temat sprzeczności między opiniami ekspertów pisma ręcznego*, [w:] Z. Kegel (red.), *Logiczne podstawy opiniowania ekspertyz dokumentów a praktyka: materiały XI Wrocławskiego Sympozjum Badań Pisma*, Wrocław, 16-18 czerwca 2004, Wrocław 2006.
- Gruza E., Goc M., *Genialny fałszerz czy bezradny ekspert*, [w:] Z. Kegel, R. Cieśla (red.), *Znaczenie aktualnych metod badań dokumentów w dowodzeniu sądowym. Materiały z XIV Wrocławskiego Sympozjum Badań Pisma*, Wrocław 2010., Wrocław 2012.
- Kalitowski M., *Komentarz do art.270 Kodeksu karnego*, [w:] O. Górniok (red.), *Kodeks karny, komentarz*, Warszawa 2006.
- Kalitowski M., *Komentarz do art.270 Kodeksu karnego*, [w:], M. Filar (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2016.
- Kołecki H., *Pojęcie dokumentu sfałszowanego i fałszywego w Polsce i w krajach Unii Europejskiej*, [w:] H. Kołecki (red.), *Technicznokryminalistyczne badania autentyczności dokumentów publicznych: materiały z I Konferencji, Poznań, 27-28 listopada 1997*, Poznań 2002.
- Kołecki H., *Technicznokryminalistyczne badania autentyczności dokumentów publicznych*, Poznań 2002.
- Kołecki H., *Wstęp*, [w:] H. Kołecki, *Technicznokryminalistyczne badania autentyczności dokumentów publicznych: materiały 6 Konferencji, Poznań 26-27 września 2007 r.*, Poznań 2009.
- Kukuła Z., *Przepisy przeciwko dokumentom w obrocie gospodarczym. Zbiór orzeczeń Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych*, Warszawa 2013.
- Lach A., *Komentarz do art.270 Kodeksu karnego*, [w:] V. Konarska-Wrzošek (red.), *Kodeks Karny. Komentarz*, Warszawa 2018.

- Luźnia T., *Elementy uwiarygodniające w dokumentach sfalszowanych metodą podrobienia*, [w:] H. Kołecki, *Technicznokryminalistyczne badania autentyczności dokumentów publicznych: materiały 8 Konferencji Poznań 29-30 września 2011*, Poznań 2012.
- Marek A., *Komentarz do art. 270 Kodeksu karnego*, [w:] Marek A. (red.), *Kodeks karny, Komentarz*, Warszawa 2010.
- Nowicki M., Kamiński M., *Sposoby i techniki fałszownia dokumentów na podstawie ujawnionego środka fałszerskiego*, [w:] H. Kołecki (red.), *Technicznokryminalistyczne badania autentyczności dokumentów publicznych: materiały 5 Konferencji, Poznań, 29-30 września 2005r.*, Poznań 2006.
- Piórkowska J., *Komentarz do art.270 Kodeksu karnego*, [w:]T. Bojarski (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2016.
- Piórkowska-Flieger J., *Glosa do wyroku SN z dnia 3 kwietnia 1998 r., III KKN 289/97, OSP 1998/11/199.*
- Razowski T., *Komentarz do art.270 Kodeksu karnego*, [w:] J. Giezek (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, Warszawa 2014.
- Wróbel W., Sroka T., *Komentarz do art.270 Kodeksu karnego*, [w:] W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Część II Komentarz do art. art. 212-277d*, Warszawa 2017.

Streszczenie

Przestępstwo materialnego fałszerstwa dokumentu stypizowane zostało w art. 270 § 1 Obowiązującego Kodeksu karnego. Ten rodzaj przestępstw jest jednym z najczęściej, o ile nie najczęściej popełnianym przestępstwem przeciwko dokumentom. Przepisy ustawy karnej przewidują, dwie postaci tego przestępstwa: tj. podrobienie oraz przerobienie dokumentu, przy czym - najogólniej rzecz ujmując - przez podrobienie dokumentu należy rozumieć sporządzenie dokumentu polegające na zachowaniu pozorów, że dokument pochodzi od innej osoby. Przerobienie dokumentu zachodzi wówczas, gdy osoba nieupoważniona zmieni jego treść na inną od autentycznej. Podkreślić należy, iż fałszerstwo dokumentów jest często kluczowym elementem umożliwiającym prowadzenie innych działalności o charakterze kryminalnym, do których zaliczyć należy handel ludźmi, przemyt narkotyków, broni, czy kradzionych pojazdów. Przestępstwo stanowi również istotne zagrożenie dla funkcjonowania obrotu gospodarczego.

Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów, jak każda inna grupa przestępstw, mogą być analizowane w kilkunastu aspektach. Celem niniejszego artykułu jest w głównej mierze prawna, (w wybranych aspektach również kryminalistyczna) analiza istoty materialnego fałszerstwa dokumentów dokonana w oparciu o wybrane orzecznictwo Sądu Najwyższego, doktrynę oraz literaturę przedmiotu.

SŁOWA KLUCZOWE: przestępstwo, wiarygodność dokumentów, fałsz materialny, podrobienie, przerobienie, dokument.

Summary

The offense of material falsification of the document has been articulated in art. 270 § 1 of the applicable Penal Code. This type of crime is one of the most common, if not the most commonly committed crime against documents. Provisions of the criminal law provide for two forms of this offense: ie counterfeiting and re-documenting, while - generally speaking - document falsification should be understood as making a pretense that the document originates from another person. Recasting of a document takes place when an unauthorized person changes its content to something other than authentic. It should be emphasized that document falsification is often a key element for conducting other criminal activities, including human trafficking, drug trafficking, weapons or stolen vehicles. Crime also constitutes a significant threat to the functioning of business transactions.

Crimes against the credibility of documents, like any other group of crimes, can be analyzed in a dozen or so aspects. The purpose of this article is mainly the legal (as well as in some aspects of the forensic) analysis of the essence of material falsification of documents based on selected Supreme Court jurisprudence, doctrine and subject literature.

KEY WORDS: crime, credibility of documents, material falsity, counterfeiting, rework, document.

Nota o autorze:

Dorota Semków, doktor, adiunkt w Pracowni Kryminologii i Kryminalistyki Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego.